

Nr 21

Utlåtande i anledning av väckta motioner om beredande av möjlighet för vissa slag av föreningar att registreras såsom ekonomiska föreningar.

Första lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta motioner, nr 459 i första kammaren av herr Nilsson, Hjalmar, m. fl. och nr 591 i andra kammaren av herr Andersson i Ronneby m. fl. I motionerna, vilka äro likalydande, redogöres bl. a. för ett regeringsrättsutslag, enligt vilket en förening vägrats registrering såsom ekonomisk förening, då den enligt sina stadgar hade till ändamål att främja medlemmarnas och de till dem anslutna medlemmarnas ekonomiska intressen genom att till medlemmarna, till dem anslutna medlemmar och i orten verksamma sammanslutningar uthyra lokaler för möten, teater, biograf, bibliotek, bostäder samt lek- och festplatser samt att för medlemmarna och de till dem anslutna medlemmarna driva teater- och biograf- samt annan därmed sammanhängande rörelse. Med hänsyftning på detta utslag föreslås i motionen, »att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning syftande till att registrering om möjligt inom ramen för lagen om ekonomiska föreningar kan medgivnas föreningar med ändamål, som framgår av det först här ovan nämnda regeringsrättsutslaget, samt att i övrigt en närmare precisering erhålles av föreningar, som må kunna registreras enligt lagen, med beaktande av behovet att en mera vidgad omfattning därav erhålles».

Beträffande skälen för motionärernas hemställan får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande bestämmelser

Regler om *ekonomiska föreningar* upptagas i lagen den 1 juni 1951 om ekonomiska föreningar, vilken ersatt en tidigare lag härom av den 22 juni 1911. Enligt 1 § i 1951 års lag må registrering såsom ekonomisk förening vinnas av förening med ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom sådan ekonomisk verksamhet, i vilken medlemmarna deltaga som avnämare eller leverantörer eller med egen arbetsinsats eller genom begagnande av föreningens tjänster eller på annat dylikt sätt. Innan ekonomisk förening blivit registrerad, kan den enligt 3 § i princip ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter ej heller inför domstol eller

annan myndighet söka, kära eller svara. Registrering av ekonomisk förening sker enligt 4 § hos länsstyrelsen i det län där föreningens styrelse enligt stadgarna har sitt säte. Beträffande föreningar med ändamål att genom annan ekonomisk verksamhet än i 1 § sägs främja sina medlemmars intressen gäller enligt 119 § att den ej, med mindre annat följer av vad eljest är i lag stadgat, kan förvärva rättigheter eller iklåda sig skyldigheter eller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara. Ekonomisk förening som registreras enligt äldre lag, må enligt 4 § 1 mom. lagen angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar bestå såsom registrerad förening med oförändrad firma utan hinder av att den ej är av beskaffenhet som sägs i 1 § av den nya lagen.

Angående *ideella föreningar* saknas i svensk rätt lagstiftning, och någon möjlighet till registrering står dem ej till buds. I praxis ha emellertid utbildats vissa regler, som kunna sägas gå ut på att sådana föreningar anses ha rättssubjektivitet under förutsättning att de antagit stadgar av viss fullständighet och utsett styrelse.

Historik

Beträffande ideella föreningar kan sägas sedan länge ha rätt en viss osäkerhet, i det att deras rättssubjektivitet varit och alltjämt är beroende av att de äga en någorlunda fast organisation. Gång efter annan har emellertid frågan om laglig reglering av dessa föreningars ställning upptagits till närmare övervägande.

En av Kungl. Maj:t tillsatt kommitté, *1901 års föreningskommitté*, avlämnade år 1903 ett betänkande, innefattande bl. a. förslag till lag om registrerade föreningar för annan än ekonomisk verksamhet. Detta förslag var i huvudsak byggt på den då gällande lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet av den 28 juni 1895. Med hänsyn till ett av 1905 års aktiebolagskommitté upprättat förslag till ny lag om föreningar för ekonomisk verksamhet blev det framlagda förslaget föremål för överarbetning. Som resultat härav framlades ett förslag till lag om föreningar, omfattande båda kategorierna av föreningar, vilka särskildes med de benämningar, som då vunnit burskap i allmänna språkbruket, »ekonomiska föreningar» och »ideella föreningar».

Efter omarbetning i anslutning till vissa av lagrådet framställda anmärkningar beträffande bestämmelsernas systematiska gruppering blev förslaget till lag om föreningar genom proposition (nr 83) förelagt *1910 års riksdag*. Motionsvis framställdes åtskilliga detaljanmärkningar mot förslaget och framhölls tillika, att lagstiftning angående ideella föreningar blivit överflödigt, sedan rättspraxis alltmera stadgat sig i den riktning, att ideella föreningar ansågos äga rättskapacitet så snart de skaffat sig någorlunda fullständiga stadgar. Majoriteten inom lagutskottet tillstyrkte dock i huvudsak det framlagda förslaget (utlåtande nr 50) under åberopande bl. a. att om-

förmälda rättspraxis icke undanröjde behovet av lagstiftning om ideella föreningar, eftersom osäkerhet alltjämt förelåge i fråga om vilka stadgar som skulle kunna anses fullständiga. Vissa reservanter inom lagutskottet avstyrkte förslaget till föreningslag på den grund att de icke kunde godkänna de däri ingående bestämmelserna om ideella föreningar. — Kamrarna stannade i olika beslut och frågan hade därmed förfallit.

Vid det fortsatta arbetet på föreningslagstiftningen lämnades planerna att i en lag sammanföra reglerna om såväl de ekonomiska som de ideella föreningarna åsido, och för 1911 års riksdag framlades dels ett förslag till lag om ekonomiska föreningar, dels ock ett förslag till lag om ideella föreningar. Enligt dessa lagförslag skulle med ekonomisk förening förstås en förening med syfte att genom ekonomisk verksamhet främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Alla andra föreningar skulle falla under den föreslagna lagen om ideella föreningar. Dessa bestämdes därför negativt såsom föreningar med annat ändamål än att genom ekonomisk verksamhet främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Härifrån gjordes dock det undantaget att alla bokföringspliktiga föreningar, även om de hade ett ideellt syfte, skulle anses som ekonomiska föreningar.

Den sålunda föreslagna gränsen mellan ekonomiska och ideella föreningar kritiserades av lagutskottet vid 1911 års riksdag. Föreningar med ideellt syfte syntes, även om de dreve handel eller annan verksamhet varmed följde skyldighet att föra handelsböcker, ej vara av den beskaffenhet att med nödvändighet behöva omgärdas med de tyngre former, som lagen om ekonomiska föreningar pålade. Så länge en av en ideell förening bedriven viss ekonomisk verksamhet ej syftade utöver föreningens ideella ändamål borde därför enligt utskottet verksamheten kunna få utövas i de former som gällde för ideella föreningar. Utskottet, som i det väsentliga tillstyrkte Kungl. Maj:ts förslag, föreslog därför, att bestämmelsen om att bokföringspliktiga ideella föreningar skulle inräknas bland de ekonomiska föreningarna måtte utgå ur förslaget till lag om ekonomiska föreningar. Vid behandlingen i kamrarna kom emellertid förslaget till lag om ideella föreningar att falla på grund av kamrarnas skiljaktiga beslut och vid den följande sammanjämkningen antogs endast ny lag om ekonomiska föreningar, varvid det berörda stadgandet om bokföringspliktiga ideella föreningar erhöll den av Kungl. Maj:t förordade avfattningen.

Frågan om särskild lagstiftning beträffande de ideella föreningarna blev därefter föremål för fortsatt utredningsarbete. År 1919 avlämnade sålunda en inom justitiedepartementet tillkallad sakkunnig *betänkande med utkast till lag om ideella föreningar* jämte motiv. Detta betänkande föranledde ej någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Spörsmålet aktualiserades därefter ånyo på 1930-talet i anslutning till problemet om arbetsfredens främjande och yrkesföreningarnas ställning. En särskilt tillkallad utredningsman avgav år 1938 en *promemoria om grunderna för en lagstiftning angående ideella föreningar*. Vid promemorian var fogat ett utkast till lag om ideella föreningar. Enligt detta bestämdes kretsen av ideella föreningar negativt

i förhållande till 1911 års lag om ekonomiska föreningar, så att med ideell förening skulle förstås förening i vars ändamål icke inginge att genom idkandet av ekonomisk verksamhet främja medlemmarnas ekonomiska intressen och som ej heller idkade verksamhet varmed följde skyldighet att föra handelsböcker. Vidare innebar utkastet en normering av de ideella föreningarnas rättskapacitet på det sätt, att med utgångspunkt från rådande rättspraxis de förutsättningar, under vilka rättskapacitet brukade tillerkännas ideell förening, föreslogos skola lagfästas. Promemorian blev föremål för remissbehandling men föranledde ej lagstiftning.

Spörsmålen om avgränsning av de ekonomiska och ideella föreningarna liksom om särskild reglering av de ideella föreningarnas rättskapacitet kommo därefter att upptagas vid den utredning som föregått den nu gällande lagen av år 1951 om ekonomiska föreningar. I ett år 1949 avlämnat betänkande med förslag till lag om registrerade föreningar m. m. (SOU 1949: 17) kritiserades den i 1911 års lag gjorda begränsningen av de ekonomiska föreningarna såsom varande alltför vidsträckt. I betänkandet anfördes i denna fråga:

Utredningen har funnit det angeläget att i lagen drages en gräns mellan företag som må drivas i aktiebolagets och i föreningens form. Det synes vid lösningen av detta spörsmål endast finnas en väg att gå, nämligen att för registrerbarhet som förening fordra att fråga är om en kooperativ förening (från de ideella föreningarna bortses tills vidare) och att i en definition så noggrant beskriva vad en kooperativ förening är, att andra företagsformer uteslutas. Den nuvarande definitionen i 1 § första stycket FL är, på grund av det obestämda och i sig vidsträckt uttrycket »annan ekonomisk verksamhet», otillfredsställande främst därutinnan, att den ej ger uttryck åt accessorietetskravet och att den alltså passar in även på företag som arbeta i vanligt vinstsyfte.

I definitionen på en ekonomisk förening bör enligt vad ovan sagts komma till uttryck dels att föreningens ändamål skall vara att på det för kooperativa företag karakteristiska sättet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, dels ock att föreningens verksamhet skall vara omedelbart anknyten till medlemmarnas enskilda ekonomi, antingen deras privata hushåll eller deras förvärvsverksamhet. Uppenbarligen bör ej en som ekonomisk registrerad förening förhindras att därjämte främja rent ideella syften. Det förhållandet att medlemmarna själva delta i verksamheten i sin egenskap av producenter eller konsumenter synes böra komma till direkt uttryck i lagtexten. I enlighet med det anförda har det föreslagna stadgandet givits det innehåll, att om förening har till ändamål att genom ekonomisk verksamhet, i vilken medlemmarna delta som avnämare eller leverantörer eller genom begagnande av föreningens tjänster eller på annat dylikt sätt, omedelbart stödja medlemmarna i deras hushållning eller förvärvsverksamhet, föreningen skall anses som ekonomisk förening. Någon närmare exemplifiering av de avsedda föreningarna har ej synts behövlig.

Beträffande ideella föreningar framhölls i betänkandet, att det i praktiken ofta visat sig vara till nackdel för ideella föreningar att vid avtal med tredje man e. d. ej kunna under hänvisning till uttryckligt lagbud styrka att

de vore rättssubjekt och alltså besitte rättskapacitet. Svårigheter hade mött exempelvis vid förvärv av fastigheter och i liknande situationer. En möjlighet till registrering skulle medföra den givna fördelen att rättskapaciteten därigenom gjordes otvivelaktig. Detta ståndpunktstagande ledde utredningen till att föreslå följande:

De ideella föreningarna böra beredas möjlighet att vinna registrering på i huvudsak samma villkor som de ekonomiska föreningarna. En registrering innebär att lagen i sin helhet blir tillämplig. Detta är visserligen olägligt för många ideella föreningar. Man torde dock kunna utgå från att önskemål att vinna registrering finnes endast hos sådana ideella föreningar, som förvalta stora ekonomiska värden eller i mera avsevärd utsträckning träda i affärsförbindelser med tredje man. Dylika föreningar böra ock utan olägenhet kunna underkasta sig lagens reglering. Att med detta system det övervägande antalet ideella föreningar icke komma att söka registrering är snarast en fördel. Det finnes ingen anledning att befrämja en utveckling därhän att ideella föreningar i allmänhet skola låta registrera sig. Utredningen åsyftar nämligen ej att lagstiftningen skall inverka på den praxis som föreligger i fråga om ideella föreningars rättskapacitet. En förutsättning för den nu angivna ståndpunkten är uppenbarligen att en särskild lagstiftning för ideella föreningar icke kan anses aktuell i vårt land.

Utredningen fann ej anledning föreslå någon motsvarighet till stadgandet i 1911 års lag, att ideella, bokföringspliktiga föreningar skulle registreras såsom ekonomiska föreningar. Om särskilda krav borde ställas på föreningar, som dreve bokföringspliktig verksamhet, borde nämligen enligt utredningen dessa krav tillgodoses inom bokföringslagens ram.

I den *proposition (nr 34) med förslag till lag om ekonomiska föreningar m. m.* som underställdes 1951 års riksdag uttalade departementschefen att utredningens avgränsning av begreppet ekonomisk förening till föreningar med »ekonomisk verksamhet, i vilken medlemmarna deltaga som avnämare eller leverantörer eller genom begagnande av föreningens tjänster eller på annat dylikt sätt» syntes innebära en tillfredsställande precisering. Därigenom ernåddes den eftersträfvade förändringen mot tidigare gällande rätt, att från registrering som ekonomisk förening uteslötos företag, som måhända i realiteten endast tillgodosågo en enda delägaras önskan om att förskaffa sig högsta möjliga avkastning å sitt kapital. Däremot fann departementschefen ej anledning att åtsnäva definitionen på en ekonomisk förening ytterligare genom att i likhet med utredningen kräva att sådan förening skulle ha till ändamål att »omedelbart stödja medlemmarna i deras hushållning eller förvärvsverksamhet». Det krav, som genom detta uttryckssätt restes på att föreningens verksamhet skulle vara av accessorisk art i förhållande till medlemmarnas hushållning eller förvärvsverksamhet, syntes nämligen departementschefen icke behöva framhållas i vidare mån än genom bestämmelsen rörande medlemmarnas deltagande i föreningens verksamhet.

Beträffande de ideella föreningarna fann departementschefen i likhet med utredningen, att stadgandet om ideell bokföringspliktig förenings likställande med ekonomisk förening borde slopas. I olikhet mot utredningen

fann emellertid departementschefen ej anledning medgiva ideella föreningar rätt att låta sig registreras och därigenom vinna likställdhet med ekonomiska föreningar. Departementschefen motiverade detta ställningstagande på följande sätt:

Registrering av en ideell förening skulle otvivelaktigt medföra vissa fördelar. Det lär nämligen icke kunna med fog bestridas att i viss utsträckning fortfarande osäkerhet råder i ämnen som sammanhånga med rättskapaciteten för ideella föreningar. Genom registrering av en ideell förening blev fastslaget att föreningen besatte rättssubjektivitet. Av stor vikt vore därjämte att föreningen på ett enkelt sätt kunde styrka behörigheten för sina ställföreträdare, eftersom ett registreringsbevis innehåller upplysning i detta avseende. Även för den, som träder i affärsförbindelse med ideella föreningar, skulle en för närvarande föreliggande risk för rättsförluster härigenom undanröjas. Nämnas må ock att med hänsyn till de svårigheter, som i praktiken stundom uppstå att avgöra om en förening skall betraktas som en ekonomisk eller en ideell förening, det vore en viss fördel om i dylika fall en förening alltid kunde vinna registrering.

Mot utredningens förslag i förevarande hänseende kunna å andra sidan göras vägande invändningar. Förslagets bestämmelser äro främst betingade av de krav, som böra ställas å en lagstiftning om ekonomiska föreningar. Lagstiftningen är däremot icke avpassad för ideella föreningar i allmänhet utan torde för flertalet av dessa innebära en alltför omfattande och ingående reglering; i synnerhet gäller detta smärre ideella föreningar. Genom registrering skulle sålunda en ideell förening å ena sidan vinna vissa begränsade fördelar men å andra sidan bli underkastad en lagstiftning som i många fall skulle framstå som tyngande och alltför detaljerad. De olägenheter, som sammanhånga med den vanskliga gränsdragningen mellan ekonomisk och ideell förening, skulle icke undanröjas genom utredningens förslag. Eftersom registrering ej uppställs som villkor för rättskapaciteten, vilket i och för sig synes riktigt, skulle förslaget vidare leda till en differentiering av de ideella föreningarna som icke grundades på arten av föreningarnas verksamhet eller sättet för deras uppbyggnad utan uteslutande på deras egen önskan att vinna registrering eller ej. De av åtskilliga remissinstanser mot ett sådant system riktade anmärkningarna kunna ej fränkännas berättigande och även enligt min mening tala övervägande skäl för att utredningens ifrågavarande förslag bör utgå. Den i vissa remissvar framkastade tanken att 3 § i utredningens förslag borde inskränkas till att avse ideella föreningar som tillämpa ett andelssystem och ej enbart bygga sin verksamhet på medlemsavgifter har jag ej heller funnit genomförbar.

Huruvida framdeles en särskild lagstiftning för ideella föreningar i allmänhet kan anses erforderlig och önskvärd, är jag i förevarande sammanhang ej i tillfälle att ingå på. Det torde emellertid vara uppenbart att, om en sådan lagstiftning finnes böra komma till stånd, densamma bör utformas efter betydligt enklare linjer än utredningen föreslagit för ekonomiska föreningar.

I propositionen framhölls vidare bl. a., att den snävare avgränsningen av begreppet ekonomisk förening i propositionens förslag medförde, att vid den föreslagna nya lagens ikraftträdande skulle komma att finnas föreningar registrerade, vilka icke rymdes under det nya begreppet ekonomiska föreningar. I denna fråga hade utredningen icke ansett det påkallat att för något slag av sådana föreningar införa vare sig en rätt att med bibehållen

rättskapacitet låta avregistrera sig eller en direkt skyldighet att upplösa sig. Departementschefen delade denna uppfattning och anförde beträffande detta spörsmål:

En rätt till avregistrering torde endast kunna ifrågasättas beträffande den grupp föreningar som beviljats registrering med stöd av 1 § andra stycket FL. Nybildade sådana föreningar äro nämligen efter den nya lagstiftningen att betrakta som ideella föreningar och det kunde förty sättas i fråga om ej registrerade föreningar av denna typ borde beredas möjlighet att i likhet med andra ideella föreningar bestå som juridiska personer utan registrering. I ett par remissvar har detta spörsmål uppmärksamrats.

Ett avförande av en dylik förening ur föreningsregistret skulle emellertid medföra att förening, som förut varit underkastad lagstiftningen om ekonomiska föreningar, i fortsättningen bleve helt oberörd av lagstiftningen. Ett sådant resultat skulle bl. a. med hänsyn till borgenärerna vara ägnat att väcka betänkligheter. Jag har därför ej funnit att särskilda anordningar i antydde syfte böra lagfästas. För föreningarna själva torde det ej vara över hövan betungande att bli underkastade den förändrade civillagstiftningen.

Vad angår de berörda föreningarnas ställning i beskattningshänseende efter ett genomförande av den nya lagstiftningen må anmärkas, att man synes böra räkna med att dessa föreningar även efter en ändrad föreningslagstiftning komma att beskattas såsom ekonomiska föreningar; de äro nämligen såsom registrerade föreningar för närvarande uttryckligen underkastade de för ekonomiska föreningars beskattning gällande bestämmelserna och bli enligt det nu förevarande lagförslaget alltså att betrakta som ekonomiska föreningar.

Emellertid står det självfallet en sådan förening öppet att upplösas och ombildas till en (oregistrerad) ideell förening. Därvid ha föreningen och dess medlemmar att mot varandra väga, å ena sidan, intresset av att föreningen bleve beskattad efter den lägre, för ideella föreningar gällande skattesatsen och att undgå den dubbelbeskattning, som av ekonomisk förening förvärvad inkomst i princip är underkastad, samt, å andra sidan, den nackdel, som kan vara förenad med att enligt gällande skattebestämmelser såsom skattepliktig inkomst av kapital skall upptagas vad som vid föreningens upplösning utskiftas till medlem utöver inbetald insats. Skulle erfarenheterna från lagens första tillämpningstid visa, att behov föreligger av en särskild lagstiftning i syfte att möjliggöra för folketshusföreningar och liknande föreningar att upplösas och ombildas utan alltför betungande skattekonsekvenser, torde frågan om en dylik lagstiftning då få upptagas till prövning.

I det till lagrådet remitterade förslaget till lag om ekonomiska föreningar saknades det sedermera under § 119 införda stadgandet om rättskapaciteten hos förening med ändamål att genom annan ekonomisk verksamhet än som enligt förslaget skulle förutsättas hos ekonomisk förening främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Beträffande detta stadgandes tillkomsthistoria må anföras följande.

Vid *behandlingen i lagrådet* föranledde den föreslagna gränsdragningen för lagens tillämpningsområde särskilt yttrande från två av lagrådets ledamöter, som påtalade att förslaget i två olika hänseenden innebure, att föreningar, vilka tidigare kunnat registreras såsom ekonomiska föreningar, ej längre skulle gå in under denna associationsform. För det första uppmärk-

sammades sålunda, att den lagreglerade föreningsformen tilläts endast för sådan ekonomisk föreningsverksamhet som bedreves efter kooperativa grundsatser och ej för sammanslutningar som genom annan ekonomisk verksamhet arbetade i vanligt vinstsyfte, vilka enligt förslaget ej skulle kunna vare sig registreras såsom föreningar eller över huvud taget i föreningens form vinna rättskapacitet. För det andra diskuterades den föreslagna inskränkningen att ej längre medge registrering av ideella föreningar med bokföringspliktig ekonomisk verksamhet, vilka genom att ställas utanför laglig reglering avsågos få rättskapacitet enligt i praxis antagna normer för ideella föreningar. I det särskilda yttrandet av de nämnda lagrådsledamöterna ifrågasattes ur skilda synpunkter lämpligheten av den sålunda föreslagna åtsnävningen av begreppet ekonomisk förening. Beträffande de ideella föreningarna med ekonomisk verksamhet framhölls, att sakkunniga remissinstanser uttalat betänkligheter mot uteslutandet av dessa föreningar och att det ej kunde tagas för givet att lagstiftningens uppgifter såvitt anginge dessa föreningar bleve slutgiltigt lösta genom att de utrangerades ur lagen och överlämnades till av lagen oreglerad tillvaro.

Efter att sålunda ha diskuterat önskvärdheten av de i förslaget åsyftade resultaten uttalades i det särskilda yttrandet av två lagrådsledamöter:

En annan fråga, som jämväl förtjänar uppmärksamhet i förevarande sammanhang, är den huruvida, såsom förslaget synes förutsätta, de åsyftade resultaten stå att vinna omedelbart och enbart genom själva gränsdragningen och den därigenom åstadkomna uteslutningen. Då åtgärdens rättsverkningar ej berörts i lagtexten, synes det ha ansetts att de skulle följa automatiskt. Ett sådant antagande torde väl kunna ha fog för sig såvitt angår de föreningar vilka begreppsmässigt egentligen höra till de s. k. ideella föreningarna, ehuru de på grund av 1 § andra stycket i 1911 års lag nu hänföres till de ekonomiska. Upphäves detta stadgande, förefaller det naturligt att vanliga regler för ideella föreningar bli tillämpliga, naturligtvis i den mån ej annat följer av de övergångsbestämmelser som kunna meddelas. Men huruvida det som i fråga om den andra gruppen — de s. k. »förklädda aktiebolagen» — åsyftas kan uppnås lika lätt, torde vara tvivel underkastat. Att föreningarna inom denna grupp, i likhet med övriga ekonomiska föreningar, för närvarande icke kunna erhålla rättskapacitet annorledes än genom registrering är visserligen sant; och man skulle därav kunna frestas till det antagandet att, om blott all registreringsmöjlighet bortfaller, också all möjlighet att vinna rättskapacitet skulle vara utesluten. Det bör emellertid beaktas, att den omständigheten, att för närvarande av föreningarna endast de ideella anses kunna ernå rättskapacitet utan registrering, har en fullgod förklaring just däri att lagen nu fordrar — och tillåter — registrering för alla i lagens mening ekonomiska föreningar, som önska erhålla rättskapacitet. Det finns knappast tillräckliga skäl för antagande att, om exempelvis alla föreningar lämnats utan reglering i lag, det skulle i fråga om möjligheten att vinna rättskapacitet kommit att i praxis utbildas andra och snävare regler för de ekonomiska än för de ideella föreningarna. Någon i sakens egen natur liggande grund för olika behandling i förevarande hänseende läser icke kunna påvisas. Vid fall av likartad ekonomisk verksamhet skulle en sådan åtskillnad få grundas blott på den olika användningen av uppkommen vinst. Det förefaller ganska ovisst, om man utan vidare kan förlita sig på att endast den omständigheten att de uteslutna

föreningarnas verksamhet äsyftar att främja medlemmarnas ekonomiska intressen kommer att medföra, att de i praxis fränkännas rättskapacitet, då det ju icke längre i lagen skulle finnas något förbud mot att utan registrering tillerkänna dem sådan. På grund därav och då ett uttalande i motiven näppeligen kan i en fråga som denna binda utvecklingen, torde, om man vill uppnå ett sådant syfte som det förevarande utan alltför stor osäkerhet i rättstillämpningen, det naturligaste vara att i själva lagen införa en uttrycklig bestämmelse. Detta skulle kunna ske genom ett stadgande av innebörd att — i den mån ej annat följer av vad eljest är i lag stadgat — förening med ändamål att genom annan ekonomisk verksamhet än i 1 § i förevarande förslag sägs främja medlemmarnas ekonomiska intressen ej kan förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara. Den lämpligaste platsen för ett sådant stadgande vore måhända att finna i den föreslagna promulgationslagen.

Övriga ledamöter i lagrådet förklarade sig ense med vad i det särskilda yttrandet anförts om lämpligheten av att införa ett stadgande av nyss nämnt innehåll i lagförslaget.

På grund av vad lagrådet sålunda uttalat intogs i den till riksdagen överlämnade propositionen ett stadgande under § 119 med det förordade innehållet. Beträffande åter spørsmålet om de ideella föreningarna med bokföringspliktig verksamhet anslöt sig departementschefen till det särskilda yttrandet av två ledamöter av lagrådet, enligt vilket lagstiftningens uppgifter såvitt anginge dessa sammanslutningar ej kunde anses slutgiltigt lösta genom att de utrangerades ur lagen. Frågan om behovet av lagregler för detta slag av sammanslutningar borde enligt departementschefen följas med uppmärksamhet av lagstiftaren. Särskilt framhölls därvid att det ur näringsrättslig synpunkt torde vara en fördel att alla företag som bedreve bokföringspliktig verksamhet funnes införda i något officiellt register, varför vid en revision av lagstiftningen rörande handelsregister och firma borde övervägas frågan om nu ifrågavarande föreningars registrering.

Vid *propositionens behandling vid 1951 års riksdag* yrkades i två lika lydande motioner (I: 330 och II: 440), att utredningens förslag om registreringsmöjlighet för ideella föreningar måtte upptagas i lagen samt att i anledning därav vissa jämkningar genomfördes i lagtexten. Motionärerna framhöllo, att sådana ideella föreningar som drevo bokföringspliktig rörelse och på grund därav kunde bli registrerade enligt 1911 års föreningslag enligt propositionen ej skulle bibehållas vid denna möjlighet samt uttalade, att enligt deras förmenande vid den gränsdragning som skett mellan ekonomiska och ideella föreningar alltför stor betydelse tillmätts föreningens syfte. Motionärerna förordade vidare, att föreningsbegreppet utformades i huvudsak på samma sätt som i gällande lag, och föreslog i konsekvens härmed, att 119 § i förslaget skulle utgå.

I avgivet utlåtande (nr 25) anförde *majoriteten inom första lagutskottet* angående möjligheterna till registrering för ideella föreningar:

Utskottet skall här först beröra det principiella spørsmålet angående lämpligheten att, på sätt utredningen ifrågasatt, inränga de ideella föreningar-

na under samma lagstiftning som de ekonomiska. Det lär icke kunna bestridas att det icke sällan kan finnas önskvärt för ideella föreningar att vinna registrering. Genom en registrering skulle undanröjas all tvekan, hurvida en förening besutte rättskapacitet. För dem som träda i affärsförbindelse med ideella föreningar skulle vidare bortfalla de olägenheter, vilka äro en följd av att för närvarande möjlighet saknas att genom officiellt bevis otvetydigt fastslå vem som äger företräda föreningen.

Å andra sidan kunna, såsom departementschefen framhållit, vägande invändningar resas mot utredningens förevarande förslag. Det skulle sålunda leda till förvirring att av ideella föreningar med rättskapacitet en del vore registrerade men de övriga vore oregistrerade. Utskottet vill vidare understryka, att i synnerhet för ideella föreningar av mindre storlek lagstiftningen innebär en alltför omfattande och ingående reglering. Visserligen har registreringen av utredningen föreslagits skola vara beroende av föreningarnas egen önskan. Men tänkbart är att införande av registreringsmöjlighet kunde på en omväg leda till ett visst tvång att söka registrering även för små ideella föreningar. Härpå tyda vissa uttalanden under remissförfarandet. En annan omständighet, som icke bör lämnas ur räkningen är att vederbörande förening som söker registrering måhända icke gjort klart för sig konsekvenserna av att den blir underkastad lagstiftningens mångahanda och delvis ganska komplicerade regler.

Med hänsyn till det anförda anser sig utskottet icke böra tillstyrka motionärernas förslag att i lagen införa en registreringsmöjlighet för ideella föreningar.

Beträffande den i motionerna berörda frågan om gränsdragningen mellan ekonomiska och ideella föreningar instämde utskottets majoritet med propositionens förslag, att ideella föreningar som bedrevo bokföringspliktig verksamhet skulle behandlas såsom ideella och ej som ekonomiska föreningar. I samband därmed erinrades om ovanberörda uttalande av departementschefen att frågan om lagregler för detta slag av sammanslutningar borde följas med uppmärksamhet av lagstiftaren. Även i övrigt uttryckte majoriteten sitt gillande av den i propositionen uttryckta principiella inställningen, att en klar gränsdragning borde ske mellan kapitalsammanslutningar, där det främsta syftet vore att bereda delägarna avkastning på kapital som av dem insatts i företaget, samt sådana sammanslutningar, som karaktäriserades av att rörelsen mera direkt anslöte sig till delägarnas egen verksamhet och därigenom på ett annat sätt än aktiebolagen förutsatte ett delägarnas personliga deltagande i företagets verksamhet. Utskottsmajoriteten fann sig därför ej kunna instämma i motionärernas yrkanden om att begreppet ekonomisk förening borde utformas på samma sätt som i 1911 års föreningslag och förordade på grund därav bibehållande av 119 § i förslaget. Därvid påpekades av utskottsmajoriteten, att detta stadgande, såsom framginge av dess avfattning, icke berörde frågan om rättskapaciteten för ideella föreningar.

I afgiven *reservation inom utskottet* förordades emellertid motionärernas linje om registreringsmöjlighet för ideella föreningar och anfördes:

Det lär icke kunna bestridas att det många gånger kan finnas önskvärt för ideella föreningar att få möjlighet att vinna registrering. Genom en registrering skulle klart framgå att föreningen besutte rättskapacitet. För

dem som träda i affärsförbindelse med ideell förening skulle dessutom uppnås den fördelen att man genom officiellt bevis otvetydigt kunde få fastslaget vem som ägde företräda föreningen. Mot tanken på en utvidgad registrering av ideella föreningar har invänts, dels att lagstiftningen innebure en alltför omfattande och ingående reglering och dels att införande av registreringsmöjlighet kunde leda till registreringstvång även för små ideella föreningar. Slutligen har man också antytt att möjligheten till registrering skulle kunna förleda föreningar att söka sådan, även om de icke hade behov därav och utan att de gjort klart för sig konsekvenserna av att de genom registreringen bleve underkastade föreningslagens mångahanda bestämmelser.

Utskottet kan icke finna dessa synpunkter övertygande. Till en början måste man noggrant hålla i minnet, att registrering av ideella föreningar skulle ske endast i de fall där föreningen själv så önskade. Om något registreringstvång kan det aldrig bli tal. Att förutsätta att föreningsledningarna skulle sakna kompetens att bedöma konsekvenserna av en registrering torde vara att underskatta dem. Erfarenheter från ett flertal länsstyrelser ge vid handen, att ideella föreningar gärna velat vinna registrering. I vissa fall hade de sökt registrering men måst vägras sådan, därför att de icke drivit bokföringspliktig rörelse. Många av de ideella föreningarna ha en omfattande och vitt förgrenad ekonomisk verksamhet och röra sig med betydande penningmedel. Många av dem känna också behov av att skaffa en fastare form för sin verksamhet. Den omständigheten att ett eventuellt överskott från verksamheten i en ideell förening går till ett allmännyttigt eller välgörande ändamål i stället för att stanna hos medlemmarna bör icke föränleda att två föreningar, den ena ideell och den andra ekonomisk, med likartad ekonomisk verksamhet av lagstiftaren behandlas helt olika. Vissa remissinstanser ha framhållit att det utgjorde en uppenbar brist, att lagbestämmelser helt saknades för de ideella föreningarna, vilka genom samhällsutvecklingen kommit att spela en alltmer betydande roll. Icke minst när det gällde föreningarnas förhållande till tredje man hade händelser inträffat som belyste hur angeläget det vore att få klara rättsregler på detta område.

Vid behandlingen i kamrarna följde dessa utskottets förslag.

Yttranden

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionerna från hovrätten för Övre Norrland samt länsstyrelserna i Malmöhus och Västmanlands län. Tillfälle till yttrande över motionerna har beretts Sveriges advokatsamfund, Bygdegårdarnas riksförbund, Folkets husföreningarnas riksorganisation och Folkparkernas centralorganisation.

Hovrätten för Övre Norrland hänvisar i sitt yttrande till vad som förevarit vid tillkomsten av gällande lag om ekonomiska föreningar och erinrar om att ideella föreningar f. n. icke kunna vinna registrering. Då denna ståndpunkt visat sig medföra olägenheter tillstyrker hovrätten att frågan om registrering göres till föremål för förnyad utredning.

Länsstyrelsen i Malmöhus län uttalar:

Det torde finnas åtskilliga slag av föreningar, som med hänsyn till sitt ändamål bör jämföras med sådan förening, som avses i det i motionerna

först återopade rättsfallet. Förstnämnda föreningar bör lämpligen icke behandlas på annat sätt än de av motionärerna avsedda. Medgives registrering av dessa senare föreningar synes man bli nödsakad medgiva registrering även av de förra. Såvitt länsstyrelsen kan bedöma skulle en sådan utökning av möjligheterna till registrering motverka syftet med nu gällande föreningslag. Denna har för övrigt endast tillämpats under kort tid. Ytterligare erfarenhet av lagstiftningens verkningar synes därför under alla förhållanden böra avvaktas, innan förevarande fråga upptages till behandling.

Med hänsyn till att gränsfall näppeligen kan undvikas vill länsstyrelsen ifrågasätta möjligheten av att närmare ange vilka föreningar, som skall kunna erhålla registrering.

Under återopande av det anförda får länsstyrelsen för sin del avstyrka bifall till de i motionerna framställda yrkandena.

Länsstyrelsen i Västmanlands län anför:

Före tillkomsten av 1951 års lag torde folketshusföreningarna i betydande omfattning ha registrerats såsom ekonomiska föreningar. I detta län finnes sålunda ett tjugotal sådana föreningar intagna i föreningsregistret. Numera, och särskilt efter det prejudicerande rättsfallet den 12 november 1953 (RÅ 1953 s. 147), får registrering anses vara utesluten. I detta rättsfall anförde regeringsrätten som motivering för vägrad registrering, att föreningen, enligt vad stadgarna utvisade, icke kunde anses ha till ändamål att genom ekonomisk verksamhet främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Denna motivering visar, att regeringsrätten icke ansett föreningen hänförlig till 119 § föreningslagen. I den mån de allmänna domstolarna betrakta detta regeringsrättsutslag som prejudicerande, synes något tvivel knappast kunna råda om att folketshusföreningar av hävdvunnen typ skulle tillerkännas rättskapacitet som ideella föreningar. Någon anledning att ändra lagstiftningen om ekonomiska föreningar blott för att säkerställa folketshusföreningars och liknande föreningars rättskapacitet synes därför enligt länsstyrelsens mening icke föreligga.

Frågan huruvida en förening är av sådan art att den kan registreras såsom ekonomisk förening, kan föranleda svårigheter i praktiken. Svårbedömda gränsfall kunna någon gång uppkomma, särskilt om föreningens ändamål, sådant det angivits i stadgarna, har vissa ideella inslag. Om man bortser från dylika gränsfall, som aldrig kunna undgås hur lagen än formuleras, torde emellertid kunna sägas att begreppet ekonomisk förening i gällande lag erhållit en klar och för den praktiska rättstillämpningen tillfredsställande definition. Länsstyrelsen finner sålunda för sin del någon närmare precisering av begreppet icke erforderlig.

I motionen framhålles vidare, att avsaknaden av möjlighet till registrering hindrar en förening att återropa offentlig myndighets bevis om rättskapacitet och behörig företrädare samt att behov finnes att tillämpa föreningslagens bestämmelser om redovisning, revision och fusion även på föreningar, som nu icke kunna registreras. Motionärerna önska sålunda en utvidgning av begreppet ekonomisk förening till att även omfatta föreningar av i motionen angiven typ. En sådan utvidgning skulle emellertid innebära ett uppgivande av den grundtanke, på vilken den nuvarande lagstiftningen vilar, nämligen att de ekonomiska föreningarnas verksamhet skall till huvudsaklig del ha anknytning till medlemmarnas hushållning eller förvärvsverksamhet. Man är alltså i själva verket inne på frågan, huruvida lagstiftning erfordras även för föreningar, som helt eller delvis ha ideellt syfte. Frågan om registrering av sådana föreningar behandlades under förarbetena till 1951 års lag. Huruvida tiden nu är mogen att återupptaga frå-

gan undandrar sig länsstyrelsens bedömande. Länsstyrelsen kan emellertid icke på grund av egna erfarenheter hävda att något påtagligt behov därav föreligger.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund erinrar om att styrelsen redan i det yttrande som styrelsen år 1949 avgav till Kungl. Maj:t över förslaget till lag om registrerade föreningar m. m. framhållit såsom sin uppfattning att det vore oklokt att genomföra förslaget utan en närmare utredning av spörsmålet rörande i vad mån lämpliga associationsformer stode till förfogande i de fall där formen ekonomisk förening tidigare begagnats men enligt förslaget ej längre kunde komma till användning. Efter att ha i vissa hänseenden närmare angivit sin tidigare ståndpunkt fortsätter styrelsen:

Då lagstiftningen genomfördes utan närmare utredning av de ifrågavarande spörsmålen, är det icke överraskande att praktiska tolknings- och tillämpningssvårigheter samt andra olägenheter uppstått. Vad som anförts i motionerna utgör exempel härpå. Vad särskilt angår föreningar med ändamål, som framgår av det i motionerna först omnämnda regeringsrättsutslaget, delar styrelsen motionärernas uppfattning om det otillfredsställande i att dessa föreningar icke kunna vinna registrering. Jämväl vad motionärerna i övrigt anført om dessa föreningar är enligt styrelsens mening i hög grad beaktansvärt. Styrelsen finner slutligen i likhet med motionärerna en närmare precisering av de föreningar, som må registreras, önskvärd.

På anförda skäl får styrelsen tillstyrka motionerna, därvid styrelsen dock vill framhålla att det vore önskvärdt, om den begärda utredningen utsträcktes till att avse hela det problemkomplex som åsyftas i styrelsens ovan omförmälda remissyttrande.

Bygdegårdarnas riksförbund framhåller, att då bygdegårdarna oftast äro förhållandevis små företag, de ej hittills haft några svårigheter på kreditmarknaden i anledning av att föreningarna ej varit inregistrerade som ekonomiska föreningar men att frågan komme i annat läge om dessa förenings karaktär av ideella föreningar skulle ställas i fråga. Trots att förbundet — bl. a. ur skattesynpunkt — ansett det vara en fördel för bygdegårdsföreningarna att ej vara inregistrerade som ekonomiska föreningar tillstyrker förbundet med tanke på att få en klarare tolkning av 119 § föreningslagen, att föreslagen utredning kommer till stånd.

Folketshusföreningarnas riksorganisation anför:

Den teoretiska motiveringen för motionens syfte är redan i motionen fullständigt uttryckt och har Riksorganisationens hela stöd, varför vi här endast anser oss behöva närmare anförda några praktiska omständigheter, som uppstått genom registreringsbegränsningen i 1951 års lag om ekonomiska föreningar. Till en början fick Riksorganisationen det bestämda intrycket, att utredningen som sådan ville medge registrering, vilket emellertid efter regeringsrättsutslag visades vara felaktigt och ett visst antal ansökningar om registrering har sedan dess avslagits redan av länsstyrelserna. Ett par kända fall, då registrering har tillåtits, torde vara att beteckna såsom, enligt Riksorganisationens mening, mycket förklarliga misstag. Den möjlighet, som återstår för nybildade föreningar eller sådana, som önskar modernisera sina ofta mycket föråldrade stadgar, är att fortsätta sitt arbete såsom ideella föreningar. Detta väcker emellertid på många håll betänkligheter, genom de konsekvenser, som ett styrelseledamotskap i en

dylik förening med ofta mycket vittomfattande ekonomiska förpliktelser skulle kunna tänkas medföra. Riksorganisationen har f. n. kännedom om inemot hundra fall bland organisationens 982 medlemsföreningar, där föreningarna skulle önska förändra sina stadgar men icke kunnat verkställa sådan ändring på grund av risken att man i sådant fall förlorar sin rätt, att med de nya stadgarna registreras i den ordning som tidigare varit möjlig.

Det är visserligen sant, att folketshusföreningarna kan vara utomordentligt olika till sin verksamhet och till sitt omfång på olika platser, beroende på lokala initiativ, skiljaktigheter i befolkningsunderlag m. m. De allra minsta föreningarna torde ha en mycket blygsam omsättning, ca 1 000 kronor per år, och sysslar uteslutande med uthyrning av äldre samlingslokaler. På andra håll kan föreningens verksamhet omfatta förutom den grundläggande uppgiften med lokaluthyrning, biograf, teater, konditori, restaurangverksamhet, kiosker m. m. och fall finnes, där årsomsättningen på större platser överstiger 1 miljon kronor. Vi anser det alldeles uppenbart, att medlemmarna i en förening av sådan karaktär måste kunna beredas det skydd i fråga om redovisningshandlingar och skötsel i övrigt, som lagen om ekonomiska föreningar numera föreskriver. Enbart den omständigheten att på så få år som sedan lagens ikraftträdande och till 1956 års början inte mindre än ca 100 föreningar har ansett risken för och följderna av vägrad registrering vara så allvarliga, att man beslutat bordlägga förslag om stadgeändringar m. m. i avvaktan på en omprövning av denna fråga, torde visa, att även de olika styrelserna i de större föreningarna hyser samma uppfattning om värdet av att en sådan registreringsmöjlighet ånyo öppnas.

Med hänsyn till vad här ovan anförts och motionernas motivering, i vilka sålunda Riksorganisationen helt instämmer, anhåller Folketshusföreningarnas riksorganisation att första lagutskottet måtte biträda motionernas önskemål om utredning av möjligheterna till en sådan lösning, att åtminstone sådana föreningar, vars medlemmar det önskar, kunna vinna registrering såsom ekonomiska föreningar.

Folkparkernas centralorganisation yttrar:

Motionens innehåll och motiveringarna i densamma överensstämma till fullo med de erfarenheter som vår organisation erhållit vid medverkan avseende registrering av ekonomiska föreningar efter den nya lagens ikraftträdande den 1 januari 1953. Vi voro, efter de uppgifter vi kunde inhämta i samband med behandlingen av den utredning och det förslag som förelåg vid föreningslagens antagande, av den uppfattningen, att den verksamhet som folkparker och lokalägande föreningar ekonomiskt driva skulle berättiga dem till att kunna bli registrerade ekonomiska föreningar. Då vederbörande länsstyrelser icke godtagit dessa föreningars organisationsform såsom varande i överensstämmelse med den nya lagen, ha de nytillkommande föreningar som sökt registrering kommit i en svårartad situation. Detta sammanhänger främst med de ekonomiska förpliktelser, som dylik föreningsverksamhet medför för vederbörande förening i samband med att de förvärva och bli ägare av fast egendom. De långivande organen fordra i samband med sina säkerhetshandlingar även registreringshandlingar för föreningens vidkommande, och då registrering icke kunnat bli verkställd har föreningen blivit hänvisad till att bedriva verksamheten såsom en ideell organisation. Denna form står dock icke i samklang med de krav som ställes från bankmannahåll och även de förpliktelser som låneinrättningar ha för att få verkställa utlåning. Någon fast förankring har det sålunda icke i detta

ekonomiska och betydelsefulla avseende gått att åstadkomma för de nytillkommande föreningarnas del.

Utöver detta ha ett flertal nu befintliga ekonomiska föreningar u. p. a. ansett det önskvärt att omredigera tidigare antagna stadgar, så att desamma överensstamma med nuvarande arbetsformer och arbetsförhållanden, men har detta icke heller låtit sig göra, då de icke beviljats förändring i anslutning till den nya föreningslagen. Den verksamhet som de lokalägande föreningarna bedriva och den samhällsnyttiga insats som alla dessa göra, måste ha en sådan förankring i den ekonomiska strukturen att den genom samhällets åtgärder erhåller stöd i sitt arbete och icke genom tillkommande förordningar desamma försvåras och gör det för föreningslivet mera betungande än vad nödvändigt är.

Vi vilja därför i anslutning till de angivna motionerna varmt förorda, att den av motionärerna begärda utredningen må vinna Edert och riksdagens godkännande.

Utskottet

Enligt gällande lag om ekonomiska föreningar kunna föreningar med sådant ändamål, som folketshusföreningar, folketsparkföreningar och bygdegårdsföreningar i allmänhet företräda, icke vinna registrering såsom ekonomiska föreningar. Till följd härav ha, enligt vad i förevarande motioner göres gällande, uppkommit väsentliga olägenheter för föreningar av angivet slag.

Det har sålunda enligt motionärerna kommit att råda tveksamhet, huruvida av motionärerna angivna föreningar äro att betrakta såsom ideella eller såsom föreningar med syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom annan ekonomisk verksamhet än som en ekonomisk förening i lagens mening kan bedriva. Då föreningar av den sistnämnda typen i allmänhet sakna rättssubjektivitet kan — framhålla motionärerna vidare — denna tveksamhet leda till att kreditgivande institutioner och andra ej våga träda i affärsförbindelse med folketshusföreningar och liknande sammanslutningar.

I anledning av den sålunda av motionärerna uttalade tveksamheten vill utskottet framhålla — såsom även motionärerna i annat sammanhang anmärkt — att regeringsrätten vägrat en folketshusförening registrering såsom ekonomisk förening med motivering, att föreningen icke kunde anses ha till ändamål att genom ekonomisk verksamhet främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Med hänsyn till detta utslag synes det knappast kunna vidare göras gällande, att föreningar av den typ folketshusföreningarna företräda skulle ha till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen och på grund härav riskera att jämlikt 119 § lagen om ekonomiska föreningar fränkännas rättskapacitet. Vidare bör märkas att vid förarbetena till den nämnda lagen folketshusföreningarna synas ha uppfattats såsom företrädande ett ideellt syfte och alltså rättskapabla som ideella föreningar. Med hänsyn till vad så anförts finner utskottet det knappast

kunna bli föremål för tvekan att folketshusföreningar och andra sammanlutningar av denna typ i allmänhet äro ideella föreningar.

Även om folketshusföreningar och andra likartade föreningar sålunda kunna vinna rättskapacitet såsom ideella föreningar, blir dock även ett på detta sätt klarlagt rättsläge enligt motionärerna otillfredsställande. Då ideella föreningar ej kunna registreras, kunna de nämligen ej genom registreringsbevis styrka, att de äga rättskapacitet eller vem som äger företräda föreningarna, vilket enligt motionärerna innebär betydande nackdelar för de av dem närmast berörda föreningarna. Till vad sålunda anförts kan utskottet uttala sitt öreserverade instämmande. I sin av lagen oreglerade tillvaro möta de ideella föreningarna utan tvivel ofta svårigheter, kanske i synnerhet då de uppträda på kreditmarknaden, och det skulle därför vara till fördel för dem, om de genom hänvisning till uttryckligt lagbud kunde styrka, att de vore rättssubjekt och alltså besatte rättskapacitet. I synnerhet vid betraktande av de allmännyttiga ändamål som fullföljas av de av motionärerna särskilt framhållna ideella föreningarna ter det sig otillfredsställande, att lagstiftningen ej tillhandahåller dessa föreningar det önskade lagstödet. Att tillskapa ett sådant har emellertid, såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen, visat sig förenat med avsevärda svårigheter. Framlagda förslag till särskild lagreglering av de ideella föreningarna ha sålunda icke resulterat i lagstiftning. Vidare ha förslag om att genom frivillig registrering låta ideella föreningar inränga sig under lagstiftningen om ekonomiska föreningar avvisats vid tillkomsten av nu gällande lag om ekonomiska föreningar. Till stöd för denna ståndpunkt framhöll då första lagutskottet, att för ideella föreningar av mindre storlek lagstiftningen innebure en alltför ingående reglering samt att det skulle kunna leda till förvirring, att av ideella föreningar med rättskapacitet en del vore registrerade och en del icke. Dessa av utskottet anförda skäl för att ej lägga vissa ideella föreningar under lagstiftningen om ekonomiska föreningar synas alltjämt ha giltighet, och utskottet kan alltså ej tillstyrka motionärernas önskemål, att ideella föreningar av angivet slag finge registreras med den verkan, att de bleve helt underkastade bestämmelserna i lagen om ekonomiska föreningar. En framkomlig medelväg mellan det nuvarande oreglerade tillståndet och föreningslagens tyngande detaljreglering synes emellertid kunna erbjuda sig i att dock ge ideella föreningar möjlighet till registrering och som förutsättning härför kräva att föreningen för den registrerande myndigheten visar sin rättskapacitet. En på så sätt registrerad ideell förening kunde därefter genom hänvisning till sin registrering på ett enkelt sätt för tredje man styrka att den vore rättskapabel. Det är för utskottet bekant, att förslag i sådan riktning övervägas inom den för närvarande arbetande varumärkes- och firmatutredningen i samband med spørsmålet om de ideella föreningarnas namnskydd. Då sålunda motionärernas angelägnaste reformkrav synes kunna bli tillgodosett genom pågående utredning torde det i avbidan på utredningens resultat icke nu vara påkallat med något initiativ från riksdagens sida.

I motionerna framställas vidare önskemål om att folketshusföreningar och

folketsparkföreningar borde bli underkastade de i lagen om ekonomiska föreningar upptagna bestämmelserna om redovisning och revision liksom om fusion. Då utskottet ovan avvisat tanken att omedelbart göra lagen om ekonomiska föreningar tillämplig å ideella föreningar kunna önskemål om lagreglering i angivna hänseenden knappast lämpligen tillgodoses annat än genom en allmän lagstiftning om ideella föreningar. Huruvida tiden nu kan vara mogen för denna omstridda lagstiftningsuppgift låter sig emellertid icke bedömas från det begränsade synfält som erbjudes i förevarande motioner.

Motionärerna göra vidare gällande, att praxis ej vunnit tillräcklig enhetlighet angående vilka typer av föreningar som äro registrerbara såsom ekonomiska föreningar och begära utredning för att få begreppet ekonomisk förening närmare preciserat. Därvid bör enligt motionärerna beaktas, att lagens definition av ekonomisk förening gives en vidare tolkning än för närvarande i allmänhet synes vara fallet. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen har frågan om avgränsning av registreringsbara ekonomiska föreningar varit föremål för stor uppmärksamhet vid förarbetena till 1951 års lag och enligt utskottets mening även erhållit en efter vad det vill synas i stort sett tillfredsställande lösning. Självfallet kunna svårbedömbara gränfall uppkomma, men detta lär ej kunna undvikas genom att förskjuta gränstragningen kring lagens föreningsbegrepp. De registreringsmyndigheter, som vid utskottets remissbehandling yttrat sig över motionerna, ha även uttalat tvivel om möjligheterna att närmare angiva vilka föreningar som skola kunna registreras. Utskottet kan på grund av vad så anförts ej tillstyrka någon utredning i nu förevarande hänseende.

Av det anförda framgår, att motionärernas angelägnaste reformkrav, till vilket utskottet helt ansluter sig, för närvarande är föremål för utredning och att övriga i motionerna framförda förslag icke kunna tillstyrkas av utskottet. Med hänsyn härtill får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 459 och II: 591, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 april 1956

På första lagutskottets vägnar:

EMIL AHLKVIST

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Per Olofsson, Lodenius, fru Sjöström-Bengtsson, fru Gärde Widemar, herrar Magnusson, Lindgren och Alexanderson;

från andra kammaren: herrar Gustafsson i Borås, Onsjö, Hedqvist, fröken Liljedahl, herrar Östlund, Ekström, fru Löfqvist och fru Eriksson i Stockholm.